

ІДЕЇ ДЛЯ ЯКІСНОЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ (2017)

Загородня Алла Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
Київ, Україна

*Наше завдання – кожній дитині дати доступ до якісної освіти.
Успіх України в тому, щоб побудувати суспільство освіченого
загалу, бо кожна дитина, не залежно від її здібностей, має право
на успіх в житті, на максимальне розкриття власних здібностей,
яке може запропонувати якісна освіта.
(Лілія Гриневич, міністр освіти і науки України (2016-2019))*

Анотація: у тезах зроблений аналіз нормативно-правових, законодавчих документів, представлені ідеї майбутньої профільної школи; встановлено її ключові компоненти та форми роботи; встановлено навчальні напрями реформи профільної школи; подано ключові компоненти формул «Нової української школи».

Ключові слова: профільна школа, завдання, реформа, заклади, профільний рівень,

Сучасна реформа орієнтована на те, щоб зробити випускника конкурентоздатним у 21-му столітті - випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя. Тому відповідно до концепції НУШ, до 2023 р. має бути прийнятий новий стандарт профільної школи, до 2025-ого сформована мережа закладів III ступеня, а до 2027-ого – повноцінний запуск профільної школи.

Аналіз джерел стверджує, що власну модель побудови профільної школи запропонували освітні експерти УГП. Вони проаналізували іноземний досвід функціонування профільної школи, правові норми і готові представити 5 ефективних кроків для того, щоб втілити сучасну і творчу профільну школу, яка вчить пізнавати і думати. Як нам відомо, то «Нова українська школа – філософія, яка ставить дитину в центр освітнього процесу. Далі має йти оновлена старша школа, яка має бути логічним продовженням філософії НУШ. Дівчатка і хлопчики, які ще бавилися у школі і вивчали теми, а не предмети, мають по-новому організований процес пізнання у старшій школі. Як не розчарувати дитину і старшій школі і дати їй всі умови для розвитку у школі, знають експерти освітньої групи УГП». Яку запропонували 5 кроків для якісної профільної школи, та яка може бути цікавою. Тим більше, що дуже скоро треба визначитися з концепцією профільної школи, адже першачки, які вже навчаються за НУШ, ростуть [1].

Проведений аналіз нормативно-правових, законодавчих документів, та статистичних джерел стверджує, що у межах України мережу профільних шкіл мають формувати понад 3 тис. закладів III ступеня. Отже, «Фактично всі старання з підвищення якості освіти у школах, де учні навчатимуться у 10, 11 і 12 класах, орієнтовані на тих, хто вийде на ринок праці у 2030-2035 роках» [1]. Тому, «при формуванні змісту освіти профільної школи треба передбачити, які навички і компетенції будуть необхідними для вибору професії, затребуваної у майбутньому. Але тут є труднощі і ризики. Автоматичне перепрофілювання закладів професійної освіти, в яких учні навчаються за конкретною спеціальністю, у профільні ліцеї має ряд недоліків – надто раннє прийняття рішення про вибір професії (у віці 15 років), обмеженість вибору, як правило, переліком спеціальностей, які пропонує найближче училище чи коледж, нерівномірний їх розподіл в областях, неякісне викладання шкільних предметів, надто довга тривалість навчання, умовний розподіл учнів на “розумних та успішних” і “невдах”, – пояснює Ірина Бек, координаторка освітньої групи УГП [1].

А тепер пояснимо що, якщо враховувати кількість учнів, то на паралелі у профільній школі має бути не менше, як 100 учнів, тобто не менше 300 учнів на школу (10, 11,12 клас). Наприклад, освітні експерти УГП підраховали, що на Львівщині у 2016-17 навчальному році могло б працювати 4-6 таких шкіл у межах одного адміністративного району. У межах України мережу профільних шкіл мають формувати понад 3 тис. закладів III ступеня [1].

На прикладі Львівської області у 2017-2018-ому навчальному році:

- гімназії і ліцеї у містах (гімназій – 19, ліцеїв – 5, і сільських – лише 1 гімназія. З них у м. Львові -13 закладів),
- мережа опорних шкіл, враховуючи їх проектну потужність, матеріально-технічне та педагогічне забезпечення (61 школа).

Крім того, окремими закладами у мережі профільних ліцеїв можуть стати заклади, які здійснюють профільне навчання.

Якщо взяти до уваги експертні дані то Експерти УГП пропонують такі профілі навчання: фізичний, математичний, біолого-хімічний, економічний, географічний, екологічний, правовий, інформаційно-технологічний тощо.

Кожен з профілів передбачає вивчення окремих предметів на одному з рівнів:

- рівні стандарту — окремі предмети не є профільними чи базовими (наприклад, математика в художньо-естетичному профілі, історія у фізико-математичному профілі);
- академічному рівні — окремі предмети не є профільними, але є базовими (наприклад, алгебра і геометрія у фізичному профілі);
- профільному рівні, який передбачає поглиблене вивчення відповідних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (наприклад, мови та літератури на філологічному профілі).

Щодо досліджень та пропозицій експертів то, щоб реалізувати таку профільну школу, треба зробити 5 кроків:

Перший крок це сучасне покоління обирає поступ кожного! Отже опишемо:

Школа має давати творчий і особистісний розвиток, а саме:

«У школі кожен може рости, пізнавати і знати більше, ніж учора. Рівна і відкрита для всіх, скерована на якісний поступ кожного – саме така школа є запорукою сучасного і ефективного навчання.

Більше не треба репетиторів і курсів підготовки! Профільна школа має задовільняти пошук і потребу пізнавати світ, але робити це відповідно до природних здібностей дитини і її усвідомленого вибору. Дитина хоче бути лікарем? Не проблема! Просто вибирає собі природничий профіль і решту шкільного життя поглиблено студіює хімію-біологію, але має менше математики і літератури. На льоту вчить нові англійські слова? То їй пора у мовний профіль! Там у неї буде англійська щодня і мінімум математики і хімії.

Метою навчання у профільній школі має стати:

- підготовка дитини до життя у суспільстві;
- формування відповідального громадянина і корисного члена суспільства;
- допомога в обранні базової професії, яка найкраще розкриватиме творчий потенціал особистості;
- напрацювання навичок критичного мислення і раціональної поведінки» [1].

Другий крок це залишайся SMART! Мається на увазі: менше часу на домашку, оптимізована кількість уроків, баланс уроків у класі самостійного навчання і в супроводі тьюторів, а саме:

«Навчання у форматі SMART – це відповідь на виклики часу, спосіб адаптувати сучасне життя з його вимогами до бази, яку повинна давати людині школа.

“Спрямування у профільній школі (академічне чи професійне) мають обирати учні, самостійно формуючи відповідний індивідуальний навчальний план в межах одного закладу”, – пояснює Ірина Бек.

Тобто згідно з українським освітнім законодавством, рішення про розподіл годин для обраного профілю навчання приймає школа, враховуючи освітні потреби учнів, регіональні особливості, кадрове забезпечення, матеріально-технічну базу тощо. Ми свідомі того, що вивчити все у школі малоймовірно, а тому навантаження у школі і вдома розподіляємо так, щоб це не шкодило здоров'ю» [1].

Третій крок це профільна школа – це окрема школа! Мається на увазі: профільна школа отримає більше академічної і професійної свободи через організаційну відокремленість, а саме:

«Щоб профільна школа була ефективною, їй треба давати більше автономії. Освітні експерти УГП пропонують відокремити профільну школу.

“Для уникнення цих недоліків навчання у профільних ліцеях, які мають стати окремими юридичними особами, найкраще здійснювати у відокремлених приміщеннях”, – пояснює Ірина Бек.

Алгоритм впровадження профільної школи:

1. Розробка нових державних стандартів і навчальних планів гарантованої державою освіти (інваріантної частини) + частини профілю.
2. Реорганізація мережі шкіл (виведення профільних шкіл в окремі будівлі та створення окремої юридичної особи).
3. Створення механізму міжбюджетних трансфертів між новоствореними ОТГ.
4. Зміна стандарту поточного та заключного оцінювання: оцінювання умінь/знань та загального поступу у навчанні, а також розробка нового (ступеневого) стандарту ЗНО» [1].

Четвертий крок це рухайся у вибраному напрямку! Передбачається: вчити не все підряд, а за заздалегідь вибраною траєкторією, а саме:

«Правильно розподілений часу на обов'язкове та індивідуальне навчання стане запорукою успіху в умовах мультизадачності.

“Професії майбутнього, як правило, формуватимуться на перетині предметів та спеціальностей, які сьогодні можуть здатись непомітними.

Тому одним з важливих напрямів розвитку профільної школи є забезпечення максимально можливої індивідуальної траєкторії навчання”, – пояснює Ірина Бек.

Приклад індивідуальної освітньої траєкторії учня (максимальне навантаження 33 год/тиждень) за академічним профілем навчання:

обов’язковий навчальний напрям – 50 % (16,5 год/тиждень) для вивчення предметів академічного циклу для отримання атестату;

індивідуальний навчальний напрям:

- 30% (9,9 год/тиждень) для вивчення індивідуально обраних предметів із обов’язкового навчального напрямку для досягнення освітніх результатів на рівні вищому за базовий для вступу до вишів ЗНО;
- 20% *варіативна обов’язкова складова* (6,6 год/тиждень) – обов’язкове вивчення варіативного циклу (мистецтво, технології, музика, бізнес тощо), спрямоване на розвиток комунікативних, соціальних навичок, емоційного інтелекту – soft skills.

Приклад індивідуальної освітньої траєкторії учня (максимальне навантаження 33 год/тиждень) за професійним профілем навчання:

обов’язковий навчальний напрям – 50% (16,5 год/тиждень) для вивчення предметів з філологічного, математичного, соціального, природничого та технічного напрямів;

індивідуальний навчальний напрям:

- 30% (9,9 год/тиждень) учні відвідують центри професійної освіти та компетенцій, спеціалізовані майстерні (воркшопи) у профільній школі, щоб визначитися із фахом;
- 20% *варіативна обов’язкова складова* (6,6 год/тиждень) – обов’язкове вивчення мистецтва, технологій, музики, бізнесу тощо, розвиток комунікативних і соціальних навичок, soft skills.

Приклад індивідуальної освітньої траєкторії учня (максимальне навантаження 33 год/тиждень) за професійним профілем навчання, який не бажає відвідувати центри професійної освіти і компетенцій:

обов'язковий навчальний напрям – 50% (16,5 год/тиждень) для філологічного, математичного, соціального, природничого і технічного напрямів;

індивідуальний навчальний напрям:

- 20% *варіативна обов'язкова складова* (6,6 год/тиждень) – обов'язкові мистецтво, технології, музика, бізнес тощо, розвитку комунікативних і соціальних навичок, soft skills тощо.

- 30% (9,9 год/тиждень) – час навчання може бути замінений курсами для розвитку м'яких навичок з обов'язкової складової» [1].

П'ятий крок це - Рости! Пропонується не просто гарні оцінки, а прогрес у кожному семестрі, а саме:

“У мене вісімка з контрольної, а у Віки взагалі п'ятірка!” Впізнаєте? Але так більше не буде! Ми перестанемо порівнювати дітей в одному класі, а дамо їм шанс порівняти себе самих у різних семестрах.

Експерти пропонують інноваційний формат оцінювання: оцінюється не лише статичний зріз знань, а динаміка навчального поступу (яка є індивідуальна для кожного) та здобуті вміння; ЗНО – перехід від кількісних показників до якісних, що дозволяє констатувати не міру здатності учня до відтворення певного об'єму інформації за час навчання у школі, а його здатність критично мислити, узагальнювати та робити на основі вивченого предмету (на базовому чи вищому рівні) логічні висновки (аналог GRE)» [1].

Отже, нові стандарти освіти в Україні можуть змінити навчання в якісну форму. Саме тому всі завдання освітньої реформи направлені на нові стандарти формул «Нової української школи», які складаються з 8 базових компонентів:

1. Нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

2. Педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

3. Умотивованого учителя, який має свободу творчості й розвивається професійно.

4. Орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.

5. Наскрізного процесу виховання, який формує цінності.

6. Нової структури школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

7. Децентралізації та ефективного управління, що надасть школі реальну автономію.

8. Справедливого розподілу публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти [2].

Підводячи підсумки можна сказати, що українська освіта вийшла на новий рівень. Особливо за профільним напрямком, що є перспективним у майбутньому для високих показників якісних досягнень знань та висококваліфікованих працівників завдяки профільному навчанню. Таким чином, аналізуючи нормативно-правові, законодавчі документи, ми бачимо поступове, але якісне і близьке створення Нової української школи, яка має ідеї і реалізує їх для кожної української дитини якісну майбутню Нову профільну школу.

Список літератури

1. Нова профільна школа – і для фізиків, і для ліриків. Режим доступу: <https://uhp.org.ua/nova-profilna-shkola-i-dlya-fizykyiv-i-dlya-lirykyiv/>

2. Нові стандарти освіти в Україні: що змінить реформа? Режим доступу:

[HTTP://SCHOOL15.EDU.KH.UA/NAVCHALJNIJ_PROCES/NOVA_UKRAINSKA_SHKOLA/](http://SCHOOL15.EDU.KH.UA/NAVCHALJNIJ_PROCES/NOVA_UKRAINSKA_SHKOLA/)